

جغرافیا، علمی برای زندگی بهتر

طی سال‌های گذشته، مطالبی دربارهٔ محیط پیرامون خود و سایر مکان‌ها خوانده‌اید. اطلاعات مربوط به کرهٔ زمین، مانند زیستگاه‌های مختلف، آب و هوا، رودها و کوه‌ها و حتی مسائل مربوط به آداب و رسوم و سنت‌ها به ما کمک می‌کند که دانش ما از محیط پیرامون و سایر مکان‌ها افزایش یابد. آیا شناخت محیط در جهت بهبود کیفیت زندگی انسان نقشی داشته است؟

شکل ۱- سازه‌های آبی شوشتر (استان خوزستان) از بزرگ‌ترین مجموعه‌های صنعتی شناخته شده در عصر پیش از انقلاب صنعتی در جهان است و از سوی سازمان یونسکو (شاهکار نبوغ و خلاقیت) نامیده شده است.

انسان در طول تاریخ تلاش کرده است که ناشناخته‌های جهان هستی را معلوم و با استفاده از علوم مختلف، وضع زندگی خود را بهبود بخشد. «جغرافیا» یکی از قدیمی‌ترین دانش‌های بشری به‌شمار می‌رود.

واژهٔ جغرافیا، که برای اولین بار توسط اراتوستن^۱ دانشمند یونانی ارائه شد، شامل کلمات GEO (زمین) و GRAPHY (ترسیم

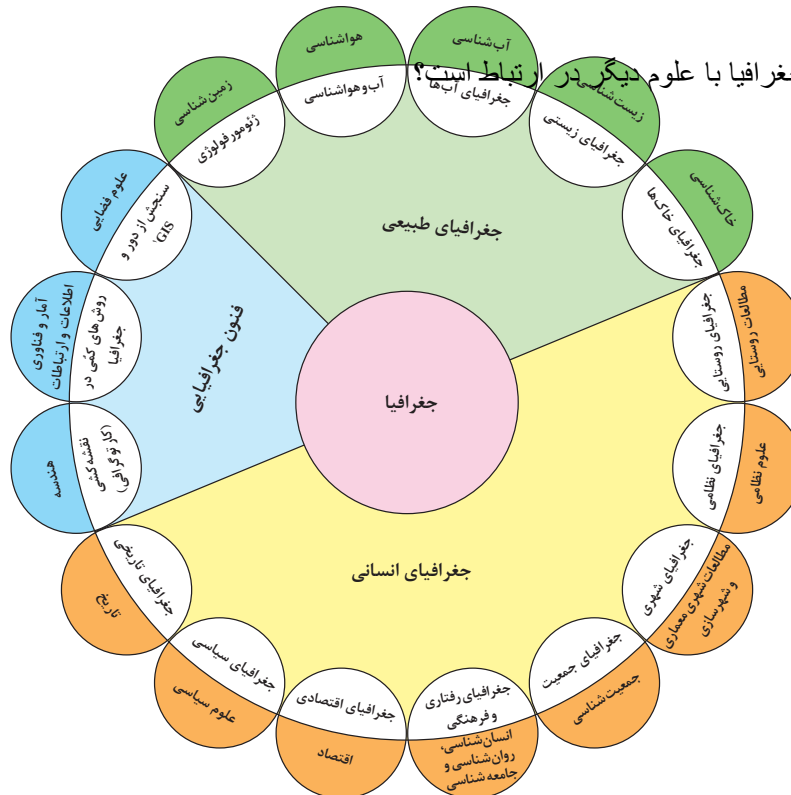
و توصیف) است، او جغرافیا را **۱** «علم مطالعهٔ زمین به عنوان جایگاه انسان تعریف می‌کند.» **۱**

امروزه بسیاری از جغرافی‌دانان اعتقاد دارند که جغرافیا **۲** (آن قسمت از دانش بشری است که به انسان کمک می‌کند با ویژگی‌های طبیعی و انسانی و روابط بین آنها در محیط آشنا شود و از آنها در جهت بهبود زندگی خویش استفاده کند) **۲** بین جغرافیا و سایر رشته‌ها ارتباط وجود دارد. جغرافیا با کمک گرفتن از سایر علوم به سؤالات خود پاسخ می‌دهد.

اراتوستن جغرافیا را چگونه تعریف می‌کند- 1

اعتقاد جغرافی‌دانان امروزی از علم جغرافیا را بنویسید- 2

سه شاخه مهم علم جغرافیا را بنویسید و برا هر کدام مثال بزنید -3-
هر یک از مثالهای زیر مربوط به کدام شاخه های اصلی علم جغرافیا است؟
منابع معدنی یک ناحیه در شکل گیری شهرهای صنعتی چه تاثیری دارد؟ ♦ **جغرافیای اقتصادی**
نوع مصالح و سبک معماری در نواحی کوهستانی متفاوت با نواحی دشتی و کم ارتفاع است ♦ **آب و هواشناسی**

شکل ۲- ارتباط بین علوم و فنون مختلف جغرافیا و شاخه های آن

- برای درک بهتر این مطلب به مثال های زیر توجه نمایید:
- W ○ اینکه «با افزایش ارتفاع دما کاهش می یابد» یک اصل هواشناسی است ولی بررسی تاثیر این رابطه بر مکان و زندگی انسان نظیر: نوع مصالح ساختمانی، منابع آب، فعالیت اقتصادی، جاذبه های گردشگری و ... در حوزه آب و هواشناسی است. **g** با ذکر یک مثال تفاوت علم اقتصاد را با جغرافیای اقتصادی بنویسید
- g علم اقتصاد تولید، توزیع و مصرف کالاها و خدمات، نظام های اقتصادی و عرضه و تقاضا را مطالعه می کند و جغرافیای اقتصادی به چگونگی معیشت گروه های انسانی در مکان های مختلف در رابطه با محیط زندگی شان می پردازد فرضاً چگونه منابع معدنی یک ناحیه در شکل گیری شهرهای صنعتی تاثیر دارد؟ **g**
- N جغرافی دان جهت جمع آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات مورد نیاز خود از علم آمار و فناوری اطلاعات و ارتباطات کمک گرفته و با استفاده از سخت افزار و نرم افزارهای متعدد در زمان کوتاه و با دقت زیاد به سؤالات تحقیق خود پاسخ می دهد. **N W a** علم جغرافیا چگونه از یافته های علوم دیگر استفاده میکند؟
- بنابراین علم جغرافیا از یافته های علوم دیگر استفاده کرده **a** با یک دید همه جانبه بررسی ها و مطالعات خود را در مورد پراکندگی پدیده ها و روابط بین آنها انجام می دهد. البته این رابطه بین جغرافیا با سایر علوم دو سویه بوده و در یک جریان دو طرفه از داده ها و یافته های یکدیگر استفاده می نمایند. **a**

N جغرافیدانان جمع آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات خود را چگونه انجام میدهند؟
مفاهیم اساسی دانش جغرافیا

اطلاع از مفاهیم پایه ای هر علم برای درک آن لازم و ضروری است؛ به همین دلیل با برخی از مهم ترین مفاهیم جغرافیا آشنا می شویم.

P هر کدام از علوم که نوشته شده است، وقتی با جغرافیا ارتباط پیدا کنند چه رشته ای را می سازند؟

زمین شناسی _ علوم فضایی _ جمعیت شناسی _ هواشناسی
ژئومورفولوژی _ سنجش از دور _ جغرافیای جمعیت _ آب و هواشناسی

مفاهیم اساسی در دانش جغرافیا را بنویسید-4
مکان را تعریف کنید مثال بزنید-5
مکان روابط انسان با محیط

۱- مکان (بسیاری از فعالیت‌های انسان در محل معینی انجام می‌شود که آن را مکان می‌نامند؛ به‌طور مثال: خانه، مزرعه، مدرسه و کارخانه.) 5

پدیده به یک واقعیت یا رویداد جغرافیایی که محسوس و مشهود شده باشد گفته می‌شود که می‌تواند عوارض طبیعی یا انسان ساخت باشد. [M] به طور کلی تغییر شکل مکان‌ها چگونه صورت می‌گیرد؟

M در هر مکان، پدیده‌های مختلفی هستند که بر یکدیگر تأثیر گذاشته و به نوبه خود از هم تأثیر می‌پذیرند؛ به‌طور مثال b یک روستا را در نظر بگیرید که خاک، آب، سرمایه و نیروی انسانی آن بر نوع اشتغال آن اثر می‌گذارد و بالعکس. این

روند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری به‌صورت جریانی پیوسته در مکان ادامه دارد و سبب تغییر شکل مکان‌ها می‌شود. b M به تصاویر زیر دقت، و برداشت خود را از آنها با سایر هم‌کلاسی‌های خود مطرح کنید، نظر آنان را جویا شوید و با یکدیگر مقایسه کنید. [b] در یک روستا پدیده‌های مختلف چگونه بر یکدیگر اثر می‌گذارند. توضیح دهید؟

شکل ۴- میدان آزادی - تهران ۱۳۶۵

شکل ۳- میدان آزادی - تهران ۱۳۹۵

۲- روابط متقابل انسان با محیط: انسان و محیط

دو عامل مهم در علم جغرافیا است. محیط طبیعی، مجموعه‌ای متعادل است. با ورود انسان، زمینه‌های تغییر در محیط فراهم می‌شود. هوش و استعداد انسان به او در جهت تغییر کمک می‌کند تا از محیط خود بهره‌مند شود (6) در دهه‌های اخیر، فناوری به کمک انسان آمده و سبب شده است که انسان در محیط، تأثیر بسیاری بگذارد. فناوری‌های جدید، انسان را قادر به بهره‌برداری از اعماق زمین کرده و میزان دسترسی انسان را گسترش داده است. تصویر روبه‌رو نشان می‌دهد که (7) انسان برای رفع نیازهای خود به تغییر محیط دست می‌زند و در نتیجه محیط طبیعی به محیط جغرافیایی تبدیل می‌شود (7)

روابط انسان با محیط در علم جغرافیا چگونه است -6

چگونه محیط طبیعی به محیط جغرافیایی تبدیل می‌شود -7

شکل ۵ - بادگیر دوطبقه ابرکوه - استان یزد

8) محیط جغرافیایی از تعامل بین محیط طبیعی و محیط انسانی به وجود می آید. (8)

شکل ۶ - سد شاه عباسی (طبس، خراسان جنوبی) قدیمی ترین و بزرگ ترین سد قوسی جهان است که یکی از نمونه های عالی خلاقیت، دوراندیشی و سخت کوشی ایرانیان است.

9 عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی به دو گونه است: آنها را نام ببرید

L کدامیک از عملکردهای انسان ، تعادل محیط را در طولانی مدت حفظ میکند؟

f به چه علت جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است؟

9) درک توان ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها (9)
نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته ها

شکل ۸ - کشاورزی و رفع نیازها - برداشت چای - لاهیجان - گیلان

شکل ۷ - قطع بی رویه درختان جنگل - مازندران

به نظر شما کدام یک از این عملکردها تعادل محیط را در مدت طولانی حفظ می کند؟

f از آنجا که جغرافیا روابط متقابل انسان را با محیط، مطالعه و بررسی می کند، بنابراین شناخت توان ها و ظرفیت های محیطی بدون دانش جغرافیا ممکن نیست. پس جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است.

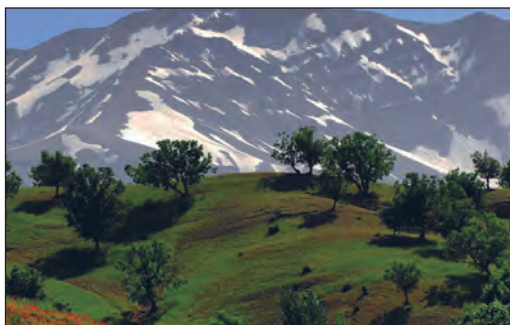
خرداد ۱۴۰۳ شناخت توانها و ظرفیتهای محیطی با دانش جغرافیا ممکن است ص/غ

فعالیت: ۱

عملکرد مثبت و منفی انسان را در هر یک از نواحی زیر بررسی کنید و جدول را کامل نمایید.

جنگل گلستان - استان گلستان

زردکوه - چهارمحال بختیاری

ساحل بندر انزلی - گیلان

کویصر مصر - اصفهان

ناحیه	عملکرد مثبت انسان	عملکرد منفی انسان
کوهستانی	- جلوگیری از فرسایش خاک - تولید برق آبی - ایجاد ورزش‌های مناسب	- چرای بی‌رویه دام - گسترش مناطق مسکونی در نقاط مرتفع - آلودگی محیط
جنگلی		
بیابانی		
ساحلی		

c اهمیت دید ترکیبی برای جغرافیدانان از چه لحاظ است؟ مثال بزنید

دید ترکیبی به جغرافیدان کمک میکند تا به طور همه جانبه و جامع پدیده‌ها را با ویژگی‌های آن در یک مکان مورد مطالعه

قرار دهد. مثال جغرافیدان باهدف توسعه شهر به تهیه نقشه شهر، جمعیت شهر، مطالعه منابع آب شهر و ... اقدام میکند.

d چه عاملی سبب می شود جغرافی دان با دید ترکیبی یا کل نگری، موضوعات را مطالعه و بررسی کند

e چرا جغرافی دانان باید با دید ترکیبی موضوعات را مورد بررسی قرار دهند

10 کل نگری یا دید ترکیبی در جغرافیا یعنی چه

d چگونگی شکل گیری محیط های جغرافیایی، که حاصل روابط متقابل انسان و محیط است، سبب می شود جغرافی دان با دید ترکیبی یا کل نگری، موضوعات را مطالعه و بررسی کند. زیرا اجزا و عوامل محیط جغرافیایی در ارتباط با یکدیگر عمل می کنند.

10 دید ترکیبی یعنی: مطالعه همه جانبه و جامع پدیده‌ها با تمام ویژگی های آن در یک مکان

شکل ۹- شهر کوهپایه ای سی سخت - کهگیلویه و بویراحمد

به طور مثال جغرافی دان با هدف توسعه یک شهر، به مطالعه همه جانبه می پردازد و این مسائل را طرح و مطالعه می کند.

h ۱- با تهیه نقشه شهر، امکان گسترش فیزیکی شهر را بررسی می کند. (نقشه خوانی).

۲- با مطالعه بافت جمعیت شهر، میزان رشد آن و امکان مهاجرپذیری آن را حدس می زند (جغرافیای جمعیت).

۳- با مطالعه میزان منابع آب شهر، امکان توسعه شهر را پیش بینی می کند (جغرافیای آب ها).

۴-

h جغرافیدانان باهدف توسعه یک شور در دید ترکیبی چه مسائلی را طرح و مطالعه میکنند و هر مسئله مربوط به کدام شاخه از جغرافیاست؟ سه مورد

فعالیت: ۲

اگر بخواهید با دید ترکیبی، روستای زیر را مورد مطالعه قرار دهید با توجه به شکل، چه سؤالاتی برای آن طرح می کنید؟

۱ شیب قرارگیری روستا چگونه است؟

۲ آیا وقوع سیل در این روستا امکان پذیر است؟

۳

۴

۵

شکل ۱۰- روستای پالنگان - کامیاران - کردستان

اپلیکیشن درسی همیار

برنامه رایگان درسی همیار

تمام پایه ها

جواب کتاب ، تدریس و نمونه سوال

همیشه رایگان

برنامه همیار کاملا رایگان میباشد